

INTERVJU

”Att lära sig se barnet”

Då **Marita Lindahl** samlade in material för sin avhandling i början av 1990-talet var videografi en ganska ny och unik metod i forskningen om småbarn. Ikaros bad henne beskriva hur allt började och vad videografi är.

Marita Lindahl är professor i barnpedagogik vid Åbo Akademi i Jakobstad och kan räknas som en pionjär inom Norden i att använda videografi som forskningsmetod. Hon disputerade 1996 på avhandlingen ”Inläring och erfärande. Ettåringars möte med förskolans värld”.

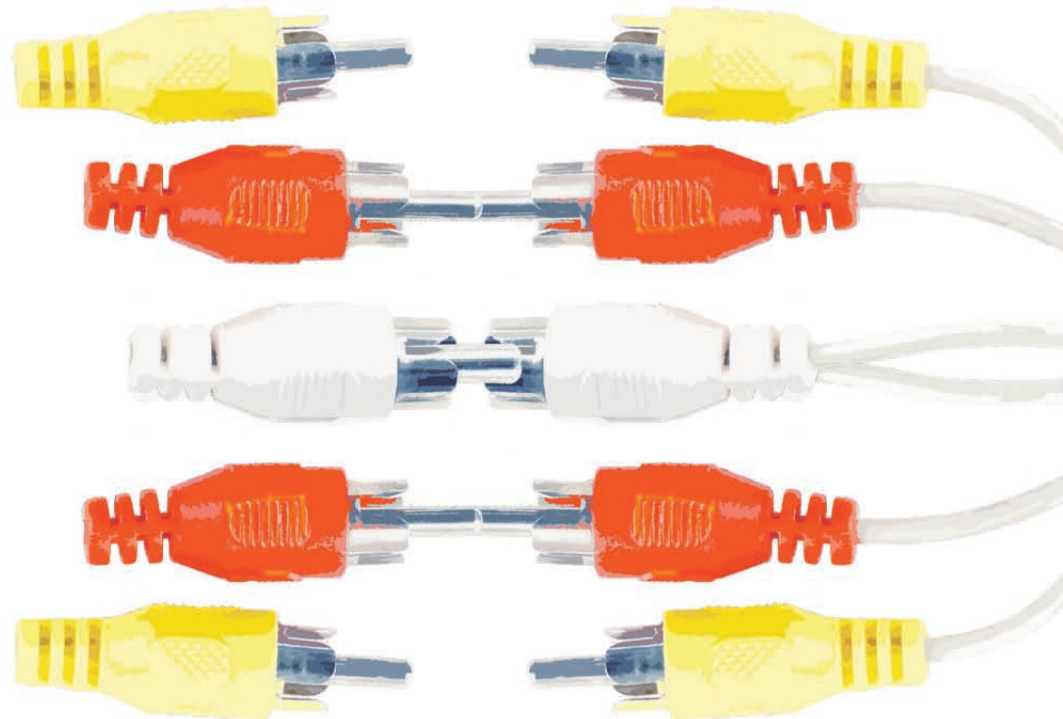
ML: När jag började forska fanns det inte mycket forskning om småbarn. Det som fanns var i stort sett experiment som man

hade gjort med barnen, där man koncentrerade sig på att beskriva vad barn *inte* kan. Men eftersom jag kommer från Göteborgs fenomenologiska miljö började jag undra hur ettåringar tänker och upplever sin omvärld när de börjar förskolan. Svårigheten var ju att jag inte kunde intervjua dem. En sats av **Piaget** gjorde mig uppmärksam på att till skillnad från oss vuxna kan småbarn inte hålla sina tankar hemliga, utan deras tänkande visar sig i deras handlingar. Det gällde alltså att fånga barns handlingar; och där kom videon in.

Jag började med ett litet pilotprojekt för att se om det överhuvudtaget går. Min handledare sa: ”Kom ihåg att det här är ett högriskprojekt. Tänk om du inte hittar någonting!” Men eftersom jag var förskollärare själv, visste jag ju att det hela tiden händer något.

BSK: När det hela tiden händer något är svårigheten kanske snarare vart man väljer att rikta kameran?

ML: Ja, därför var det viktigt att bara filma ett barn i taget. Jag började med att filma två och då blev det precis som du säger. Det gjorde jag en gång och insåg att det inte fungerade. Det gällde att bestämma sig för att ta det ena barnet idag och det andra sedan.

BSK: Vad är fördelen med videografi?

ML: Styrkan med en video är att man kan se på en och samma sekvens flera gånger.

Vi hade t.ex. ett projekt med matematik där 40 6-åringar jobbade med olika metoder indelade i en experiment- och en kontrollgrupp. Jag blev filmad i umgänget med båda grupperna och där blev det till slut viktigt att med hjälp av en opartisk person bedöma om jag faktiskt behandlade alla barn på samma sätt. När man visade filmen visste han inte om han såg mig med ett barn från experiment- eller från kontrollgruppen.

sig snabbt att inte bry sig om mig. En liten flicka tog en stor Legobit som hade något slags ögon på sig och satte dem framför mina och sen framför sina egna ögon. Hon visade något som hade att göra med att jag hade kameran framför ögonen. En annan liten kille gick ut på gården och tyckte kanske att det var tryggt för att jag var med, men sen tyckte han tydligen att jag var lite för passiv och hämtade en boll och en bil som han erbjöd åt mig. När barn inte får ögonkontakt, struntar de bara i en och går rakt förbi en. Jag insåg då hur snabbt det går att förstöra en relation om man inte har ögonkontakt.

barnet, som faktiskt klarar mycket, som behöver andra barn och som trivs i en sån miljö.

De vuxna som jobbar med barn borde skilja mellan "barnperspektiv" och "barnets perspektiv". Att ta barnperspektiv innebär att man som vuxen försöker se, ordna och anpassa en miljö som är bra för barnet. Barnets perspektiv däremot innebär att du försöker leva dig in i och förstå vad just detta lilla barn tänker just nu. Vad vill barnet egentligen när det verkar otåligt eller säger "nej nej" hela tiden? Vill han pröva och göra vissa saker själv? Får han pröva?

.....

"En sats av Piaget gjorde mig uppmärksam på att till skillnad från oss vuxna kan småbarn inte hålla sina tankar hemliga, utan deras tänkande visar sig i deras handlingar."

.....

Det kunde på det viset utslutas att skillnaden i resultaten berodde på mig.

Jag använder även filmerna i fortbildning och undervisning. Redan innan jag var klar med avhandlingen började jag med projektet "Vuxenkompetens i småbarngrupper" eftersom jag märkte att vuxna som jobbar med barn inte såg vad jag såg. Till att börja med visade jag olika sekvenser och de fick bara beskriva vad de såg. Med tiden blev de mer och mer uppmärksamma och iakttog mer noggrant vad som hände. De lärde sig se olika situationer, se vad barnet ville och förstå dess avsikter. Det ändrade deras sätt att se på barn och det berodde nog på videon. Visserligen kan man läsa jättemycket om hur det borde vara och man kan tänka att man kommer att göra si eller så, men man lär sig väl aldrig så snabbt och så mycket som då man ser sig själva agera på film i sitt jobb. Man analyserar sig själv samtidigt. Om man bara vågar så tror jag det är jättebra.

BSK: Det är säkert en fördel även för forskaren själv att kunna titta på materialet tillsammans med andra för att inte fel-tolka det som händer, just i en situation där ens "undersökningsobjekt" inte ännu kan tala för sig själv.

ML: Absolut. Man måste ju också vara medveten om att kameran inte kan fånga allt. Jag gjorde även fältanteckningar hela tiden för att komma ihåg vad som pågick under samma tid.

BSK: Hur reagerar barn på dig när du filmar?

ML: Med små barn är det inget problem alls att filma. Man blir ganska snabbt ett slags icke-person. Jag ingrep ju aldrig. De gjorde allt möjligt, också förbjudna saker, och jag gjorde inget annat än filmade. Då lärde de

BSK: Hur reagerade personalen?

ML: De kan bli antingen överaktiva eller helt tysta. Jag var ju inte ute efter att filma dem, de var förstås med på filmen, men inte i fokus. Det tog ibland en månad att slappna av och bli bekväm med situationen. Vuxna är ändå så medvetna om att det finns en kamera med.

BSK: Vilka nackdelar finns det med videografi?

ML: Den som blir filmad är förstås utsatt. Självklart ber man om tillstånd av alla inblandade och föräldrarna, men ändå måste man vara aktsam när man visar filmerna så att den som agerar inte blir utsatt för hela gruppens kritik. När det handlar om t.ex kontroversiella situationer frågar jag alltid särskilt om jag får visa dem i fortbildnings- eller undervisningssammanhang.

BSK: Samhällets rådande ideologi och dess syn på barn och pedagogik går ju alltid hand i hand, om vi tänker på den lutherska idén att från början läsa katekesen med de allra minsta, eller på borgar- och bondeidealet om "den lilla vuxna" och "det goda hemmet" under 1800-talet, sedan det kollektiva som kom med industrialiseringen och arbetarklassen och inte minst folkhemmets idé att man just i förskolan kunde jämna ut alla klasskillnader. Hur skulle du karaktärisera dagens ideologi?

ML: På 70- och 80-talet var det mycket koncentration på gruppen, man glömde kanske i viss mån det enskilda barnet. Barnpsykologin såg barnet som ömtåligt och bräckligt, någon som man måste ta hand om och som inte tål flera vuxen-barn-kontakter eller helst inte ska vara med andra barn. Den syn har vi gått ifrån nu till förmån till det robusta

BSK: Skulle du hålla med om att videografi som forskningsmetod på det viset speglar eller reagerar på detta nya sätt att förhålla sig till barnet?

ML: Ja, man kan nog säga att det passar in i detta sätt att se på världen.

BSK: Vad skulle du spontant ändra eller bibehålla i det finländska daghemmet?

ML: Man är många gånger kanske fortfarande för mycket inne i det gamla sättet. Man gör sina planer och håller sedan fast vid dem. I detta glömmar man bort att ta barnets perspektiv eller barngruppens perspektiv. Vad är denna grupp just nu intresserad av, kan vi göra något åt det och följa upp det? Vi genomför just nu en sådan fortbildning här i trakten. Detta moderna sätt att tänka är på gång, det behöver ändras och det försöker vi göra.

Birgit Schaffar-Kronqvist
doktorerare i pedagogik
bschaffa@abo.fi

FAKTA

Marita Lindahl har varit vetenskaplig ledare för flera projekt om barns lärande. För närvarande leder hon tillsammans med **Marina Lundkvist** och **Johanna Still** projektet "Barns egna uttrycksätt av en sagas innebörd".